

Luottotietolain muutoksen vaikutukset yksityishenkilöihin

Tradenomin tutkinnon opinnäytetyö

Liiketalouden koulutus

Kevät 2024

Tarja Hölttä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää maksuhäiriömerkinnän merkitys, luottotietolain muutoksen vaikutukset yksityishenkilöihin sekä maksuhäiriömerkintöjen määrän muutos lakimuutoksen jälkeen. Kiinnostus aiheeseen lähti työtehtävästä perinnässä ja tämänhetkisestä huonosta taloustilanteesta.

Lakimuutoksen tavoite on kannustaa velallisia maksamaan velkansa pois ja ehkäistä ylivelkaantumista. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui kirjallisuuskatsaus. Lähteinä käytettiin kirjallisuutta, lakitekstejä sekä aikaisempia tutkimuksia.

Opinnäytetyö aloitettiin taustateorialla, jossa kerrottiin maksuhäiriömerkinnästä, luottotietolaista sekä luottotietolain muutoksesta. Teorian pohjalta alettiin kirjoittamaan tuloksia. Opinnäytetyössä vastattiin tutkimuskysymyksiin. Maksuhäiriömerkintä on merkintä, joka syntyy, kun henkilö ei maksa velkojaan muistutuksista huolimatta. Maksuhäiriömerkintä voi syntyä luottotietorekisteriin useammalla eri tavalla velan mukaan.

Maksuhäiriömerkintöjen määrä oli laskenut huomattavasti muutoksen voimaan astuessa ja herättänyt velallisessa kiinnostusta, miten tulisi toimia, että merkinnän saisi pois. Moni merkinnän pois saanut henkilö oli saanut kuitenkin maksuhäiriömerkinnän takaisin. Lakimuutoksen vaikutukset olivat melko vähäiset, eikä sillä todettu olevan suurta vaikutusta tulevaisuuden ylivelkaantumiseen.

Lakimuutoksella on ollut enimmäkseen positiivisia vaikutuksia ja siitä ovat hyöttyneet eniten he, joilla merkintä on ollut yksittäinen ja taloudellinen tilanne ollut hetkellisesti huono. Pitkään maksuhäiriömerkintöjen kanssa kamppailleilla henkilöillä, joilla on ollut useita merkintöjä ja pitkäaikainen huono taloustilanne, ei lakimuutoksesta ole ollut merkittävää hyötyä heidän kohdallaan.

The purpose of the thesis was to investigate the meaning of default notices, the effects of the amendment to the Credit Information Act on individuals and the change in the number of default notices after the amendment. A default notice is an indication that a person has not paid a bill or other debt for a long period of time, despite reminders and requests to do so. The interest in the topic arose from my work in debt collection and the current weak economic situation.

The aim of the amendment is to encourage debtors to pay off their debts and to prevent over-indebtedness. The thesis was carried out as a qualitative study in which a literature review was chosen as the data collection method. Sources included literature, legal texts and previous studies.

The thesis started with a background theory, which explained the default notice, the Credit Information Act and the amendment of the Credit Information Act. The theory was used to start writing up the results. The thesis answered the research questions. A default notice is a notice that is created when a person does not pay his debts despite reminders. There are several ways in which a default entry can be created in the credit information register, depending on the debt.

The number of payment default notices had fallen considerably since the change came into force and had prompted the debtor to ask how he should go about getting the notice removed. However, many of those who had been removed had had their default notices reinstated. The impact of the change in the law was relatively small and was not found to have a major impact on future over-indebtedness.

The change in the law has had mostly positive effects, with those who have benefited most from the change being those who had a single entry and were in a momentarily poor financial situation. For those who have struggled for a long time with default notices, who have had multiple notices and a long-term poor financial situation, the law change has not had a significant benefit.

Keywords Default notice, Credit Information Act, change in the law

Pages 26 pages and appendices 1 page

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Maksuhäiriömerkintä	2
2.1	Maksuhäiriömerkinnän synty	2
2.2	Maksuhäiriömerkinnän vaikutukset.....	5
2.3	Maksuhäiriömerkinnän poistuminen	6
2.4	Hyvä perintätapa	6
3	Luottotiedot.....	8
3.1	Luottotietolaki	8
3.2	Hyvä luottotietotapa.....	9
3.3	Positiivinen luottotietorekisteri	10
4	Luottotietolain muutokset lakiin.....	12
4.1	Maksuhäiriömerkintöjen määrän muutos ennen ja jälkeen lakimuutoksen ..	13
4.2	Luottotietolain muutoksen haitat	15
4.3	Luottotietolain muutoksen hyödyt	15
5	Tutkimuksen toteutus	16
6	Tutkimuksen tulokset.....	17
7	Johtopäätökset	19
8	Pohdinta	21
	Lähteet	23

Kuvat

Kuva 1. Maksuhäiriömerkinnän syntyminen (Asiakastieto n.d)	4
Kuva 2. Positiivisen luottotietorekisterin toimintaperiaate (Vero, 2024).....	11
Kuva 3. Uuden maksuhäiriömerkinnän todennäköisyys (Asiakastieto, 2023)	14

Liitteet

Liite 1.	Aineistohallintasuunnitelma
----------	-----------------------------

1 Johdanto

Vuonna 2022 tapahtunut luottotietolain muutos herätti kiinnostusta ja huomiota yksityishenkilöiden taloudellisesta tilanteesta. Uudistuksen myötä maksuhäiriömerkinnän poistuminen luottotietorekisteristä 30 päivän kuluessa merkitsi huomattavaa muutosta aiempaan käytäntöön, jossa merkintä saattoi pysyä rekisterissä jopa 2–4 vuotta. Tämän muutoksen vaikutuksia tarkastellaan opinnäytetyössä keskittyen siihen, mitä maksuhäiriömerkintä tarkoittaa, miten luottotietolain muutos on vaikuttanut yksityishenkilöiden maksuhäiriömerkintöjen määrään ja millaisia hyötyjä sekä haittoja tällä muutoksella on ollut yksilöiden taloudelliseen asemaan.

Aiheen ajankohtaisuus korostuu tämänhetkisessä huonossa taloustilanteessa, jossa monet yksityishenkilöt kohtaavat haasteita taloudellisessa elämässään. Myös oma tämänhetkinen työskentely vakuutusyhtiön perintäpalveluissa herätti kiinnostusta aiheeseen liittyen. Luottotietolain muutos vuonna 2022 on herättänyt keskustelua ja sen vaikutukset ovat olleet merkittäviä yksityishenkilöiden taloudellisessa toimintaympäristössä. Tämän opinnäytetyön avulla pyritään syventämään maksuhäiriömerkinnän tarkoitusta ja vaikutuksia sekä ymmärrystä siitä, miten lainmuutos on konkreettisesti vaikuttanut yksilöiden taloudelliseen hyvinvointiin.

Opinnäytetyössä on tarkoituksena vastata seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä tarkoittaa maksuhäiriömerkintä?
- Mitä haittoja ja hyötyjä maksuhäiriömerkinnän muutos aiheuttaa yksityishenkilöillä?
- Miten maksuhäiriömerkintöjen määrän kehitys on muuttunut ennen ja jälkeen lakimuutoksen?

Opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää, jossa tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui kirjallisuuskatsaus. Lähteinä käytettiin kirjallisuutta, lakitekstejä sekä aikaisempia tutkimuksia. Tutkimusmenetelmä valikoitui sen perusteella, että aiheesta löytyi jo paljon teoriaa, tutkimuksia ja tilastoja, joihin opinnäytetyö pohjautuu.

Opinnäytetyön aihe on rajattu siten, että työssä tarkastellaan vain yksityishenkilöiden näkökulmasta muutoksia, eli ei huomioida miten muutoksen ovat vaikuttaneet yrityksillä. Aihe rajataan käsittelemään pelkästään lakimuutosta laki luottotietolain muuttamisesta 331/2022.

2 Maksuhäiriömerkintä

Maksuhäiriömerkintä on merkintä siitä, että henkilö on laiminlyönyt laskun tai muun velan maksua pitkän aikaa muistutuksista ja kehotuksista huolimatta. Maksuhäiriömerkintä kirjataan yleensä ulosoton tai käräjäoikeuden ilmoituksesta velallisen luottotietorekisteriin. Velallinen voi saada myös useita maksuhäiriömerkintöjä, koska jokaisesta maksamattomasta velasta tehdään erillinen merkintä. Yksi velka voi johtaa useampaan merkintään, jos sen maksamisesta ei huolehdita. (Svea, n.d)

Yksinkertaisuudessaan maksuhäiriömerkintä on merkintä siitä, että henkilöllä on velka, jota ei ole hoidettu. Maksuhäiriömerkintä ei tule automaattisesti, jos velka jää maksamatta, eikä perintäkirjeestä seuraa suoraan merkintää luottorekisteriin. Maksuhäiriömerkintä muodostuu yleensä käräjäoikeuden tuomiosta tai ulosoton seurauksena. Perinnän on edettävä oikeudelliseen perintään ennen kuin maksuhäiriömerkintä on ajankohtainen. Merkinnyt ei siten tule yllätyksenä, koska ennen kuin velka etenee käräjäoikeuteen, on velallista informoitu perinnän etenemisestä useaan otteeseen. (Svea, n.d)

Tälläkin hetkellä maksuhäiriömerkintöjä löytyy lähes 400 000 suomalaiselta, joka tarkoittaa 8,5 prosenttia kaikista suomalaisista. Maksuhäiriömerkintöjen määrä kasvoi 2020-luvun alkuun, mutta nyt määrä on vakiintunut noin 400 000 henkilön kohdalle. (Summarum, 2022)

2.1 Maksuhäiriömerkinnän synty

Maksuhäiriömerkintää ei synny vielä silloin, kun laskusta on mennyt eräpäivä. Maksuhäiriömerkintä syntyy tavallisesti vasta sen jälkeen, kun velkoja on hakenut laskulle tai velalle maksutuomion käräjäoikeudesta. Kun laskun eräpäivä on mennyt, tulee sen jälkeen muistutuslasku. Jos tässä kohtaa ei sovita laskun maksamisesta lähettäjän kanssa, eikä laskua ole maksettu, niin lasku siirtyy perintään. (Takuusäätiö, n.d)

Maksuhäiriömerkintä ei siis tule automaattisesti siitä, että lasku on siirtynyt perintään. Laskuille voi sopia eräpäivän siirrosta tai tehdä muun maksusuunnitelman, millä välttää merkinnän. (Takuusäätiö, n.d) Jos laskua ei maksa tai sovi perintätoimiston kanssa uudesta maksusuunnitelmasta, siitä seuraa lopulta maksuhäiriömerkintä luottotietoihin. Merkinnyt ilmoitetaan luottotietorekisteriin. Rekisteriä ylläpitävät Dun & Bradstreet Oy (entinen Bisnode) ja Suomen Asiakastieto. (Takuusäätiö, n.d) Maksuhäiriömerkintä voi tulla maksamattomasta velasta kolmella eri tavalla:

1. Velkoja hakee maksutuomion käräjäoikeudesta

Kun maksamatonta laskua tai velkaa on jo peritty jonkin aikaa, velkoja hakee yleensä käräjäoikeudesta laskulle tai velalle maksutuomion. Perintä voi jatkua pitkäänkin, ennen kuin velkoja hakee maksutuomion. Velkoja kertoo perintäkirjeissä käynnistävänsä tuomion haun. Käräjäoikeudesta lähetetään myös haaste. Haaste voidaan toimittaa monella tapaa. Velallisen tulee ilmoittaa käräjäoikeuteen siitä, että on saanut haasteen. Yleensä se tapahtuu lähettämällä haasteen mukana tullut lomake takaisin käräjäoikeuteen. Jos vastine lähetetään haasteeseen, voi siitä tulla velalliselle lisäkuluja. Maksutuomiosta seuraa velalliselle maksuhäiriömerkintä ja tämän jälkeen velkoja voi hakea velan ulosottoon eli oikeudelliseen perintään. (Takuusäätiö, n.d)

2. Kulutusluotosta syntyy maksuhäiriömerkintä ilman käräjäoikeuden päätöstä

Velkojan ei tarvitse hakea käräjäoikeuden tuomiota, jos kulutusluotosta on vain osa maksamatta. Kulutusluottoa käytetään yleensä kulutustavaroiden tai -palveluiden hankintaan, kuten kodinkoneisiin, elektroniikkaan, matkoihin. Kyseisessä lainamuodossa lainanottaja saa tietyn summan rahaa lainaksi tiettyä korkoa vastaan, jota maksetaan takaisin yleensä kuukausittain sovitun maksusuunnitelman mukaisesti. Velkoja voi ilmoittaa tiedon maksamattomasta laskusta suoraan luottotietorekisteriin seuraavissa tilanteissa:

- lasku on ollut maksamatta vähintään 60 vuorokautta.
- laskusta on saatu maksukehoitus 21 päivää aiemmin.
- luottosopimuksessasi on mainittu, että maksuhäiriö ilmoitetaan luottotietorekisteriin.
- laskun maksusta ei ole tehty maksusopimusta velkojan kanssa. (Takuusäätiö, n.d)

3. Ulosotto ilmoittaa maksuhäiriömerkinnästä

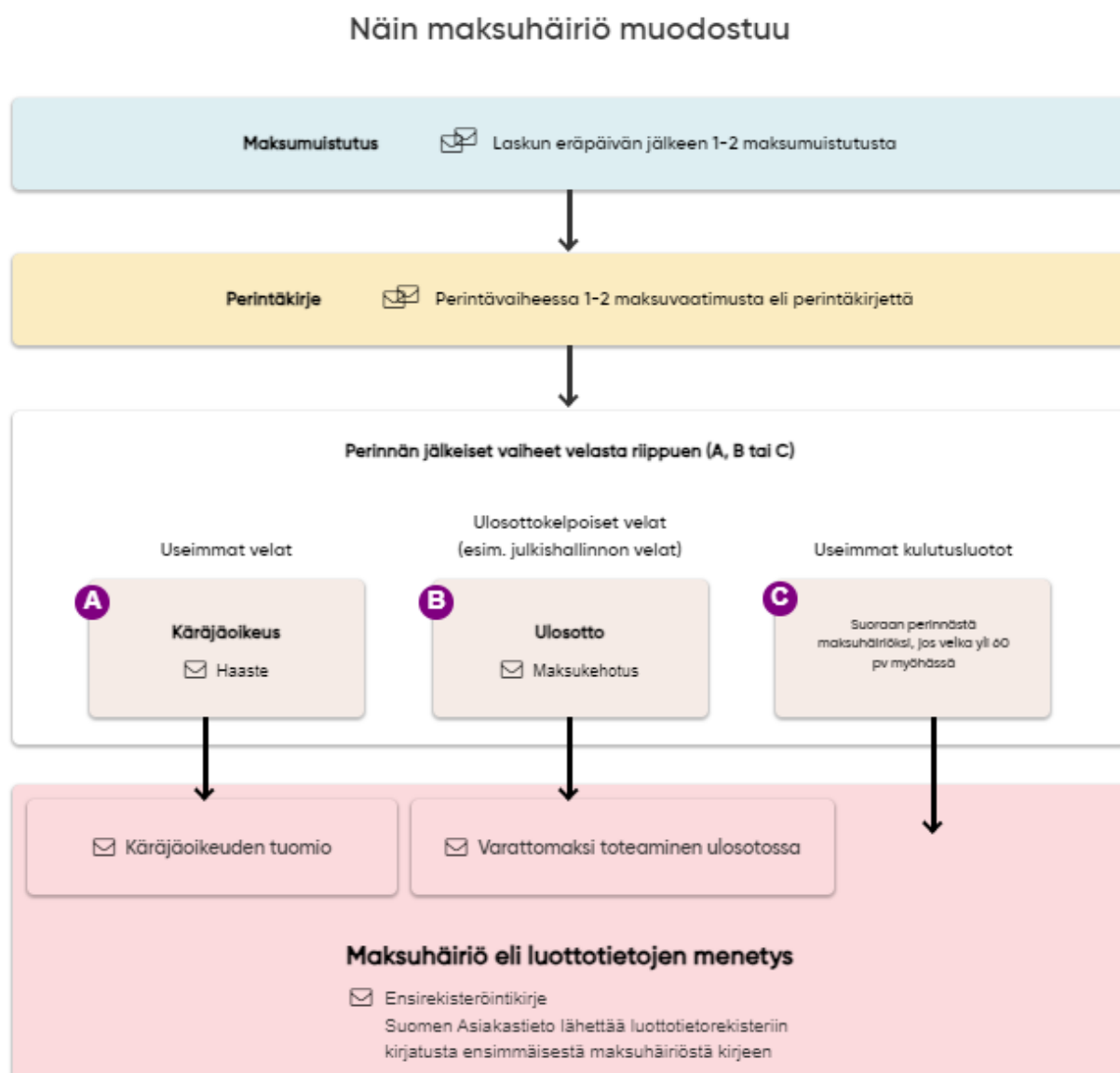
Julkisoikeudelliset laskut, kuten hyvinvointialueen terveydenhoitolaskut, päivähoitomaksut ja verot, siirtyvät suoraan ulosottoon ilman käräjäoikeuden maksutuomiota.

Ulosotto ilmoittaa suoraan luottotietorekisteriin, jos:

- velallinen on todettu varattomaksi tai tulot ovat liian pienet ulosmitattaviksi.
- velallista ei ole tavoitettu tai olinpaikka ei ole tiedossa.
- tuloja on ulosmitattu pitkäkestoisesti eli viimeisen kahden vuoden aikana vähintään 18 kuukautta yhtämittaisesti. (Takuusäätiö, n.d)

Kuvassa yksi on kaavio maksuhäiriömerkinnän muodostumisesta ja sen eri vaiheista.

Kuva 1. Maksuhäiriömerkinnän syntyminen (Asiakastieto n.d)

Maksuhäiriömerkinnän muodostuminen alkaa siitä, että velallinen saa 1–2 maksumuistutuslaskua. Tämän jälkeen velka siirtyy perintätoimistoon, josta velallinen saa 1–2 maksuvaatimusta eli perintäkirjettä. Velan mukaan vaiheet etenevät hieman eri tavoilla.

Vaihtoehdossa A, johon useimmat velat kuuluvat, lähettää velkoja haastehakemuksen käräjäoikeuteen. Kun käräjäoikeudesta tulee käräjäoikeuden tuomio, syntyy tämän seurauksena velalliselle luottotietorekisteriin maksuhäiriömerkintä.

Vaihtoehdossa B, joka koskee ulosottokelpoisia velkoja, siirtyy velka suoraan ulosottoon ilman käräjäoikeuden tuomiota. Kun velallinen todetaan ulosotossa varattomaksi, ilmoittaa ulosotto tästä suoraan luottotietorekisteriin ja näin velalliselle syntyy maksuhäiriömerkintä.

Vaihtoehdossa C, mihin kuuluu suurin osa kulutusluotoista, menee tieto suoraan perinnästä luottotietorekisteriin ja asiakkaalle muodostuu maksuhäiriömerkintä, jos velan maksu on yli 60 päivää myöhässä. (Asiakastieto n.d)

2.2 Maksuhäiriömerkinnän vaikutukset

Maksuhäiriömerkintä luottotiedoissa vaikeuttaa henkilön elämää monella tavalla. Monet yritykset tarkistavat mahdollisten asiakkaidensa luottotiedot ennen kuin tekevät heidän kanssaan sopimuksia. (Kuluttajaliitto, n.d.)

Pankkilainoissa maksuhäiriömerkintä ei automaattisesti sulje pois mahdollisuutta saada lainaa. Lainan saanti riippuu maksuhäiriön vakavuudesta ja talouden kokonaistilanteesta. Jos asiakkaalla on maksuhäiriömerkintä, hän ei kuitenkaan saa vakuudetonta lainaa.

Asuntolainaan voidaan vaatia normaalia enemmän vakuuksia, esimerkiksi takaajia.

Maksuhäiriömerkinnällä voi olla myös vaikutusta lainan korkoon. (Kuluttajaliitto, n.d.)

Maksuhäiriömerkintä saattaa estää opintolainan saamisen, vaikka opintolainalle onkin valtion takausta. Tämä voi vaikuttaa siis kielteisesti tuleviin opintolainoihin. (Kuluttajaliitto, n.d.)

Maksuhäiriömerkintä estää pikavippien saamisen ja tavaroiden ostamisen osamaksulla. Myöskään yritykset eivät lähetä ostajalle tavaraa laskua vastaan, vaan tavarat lähetetään postiennakolla tai ennakkomaksua vastaan. Jos asiakkaalla on maksuhäiriömerkintä, luottokortin saaminen on käytännössä mahdotonta, sekä pankki voi vaatia takaisin jo olemassa olevia pankki- ja luottokortteja. Kaikki pankit eivät välttämättä myönnä edes sellaisia maksukortteja, joilla ostosten määrä varataan tililtä reaaliaikaisesti esim. Visa Electron. (Kuluttajaliitto, n.d.)

Asunnon vuokrauksessa maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa merkittävästi vuokra-asunnon saamista. Erityisen vaikeaa vuokra-asunnon saaminen on silloin, jos merkinnät koskevat vuokra-asumiseen liittyviä maksuhäiriöitä. Matkapuhelin- ja laajakaistayhteyssopimusten tekeminen edellyttää joko vakuuden tai ennakkomaksun maksamista. Prepaid-liittymissä ei maksuhäiriömerkinnällä ole merkitystä, koska tämä maksetaan aina etukäteen.

(Kuluttajaliitto, n.d.)

Vakuutuksista erityisesti vapaaehtoisten vakuutuksien saaminen voi olla vaikeaa tai riippuen vakuutusyhtiöstä, jopa mahdotonta saada. Liikennevakuutuksen osalta vakuutusyhtiön on myönnettävä kyseinen vakuutus, koska tämä on liikennevakuutuslain mukaan pakollinen. (Kuluttajaliitto, n.d.)

Työhaussa maksuhäiriömerkinnällä voi olla myös vaikutusta työnsaantiin. Työnantajalla on oikeus tarkastaa työnhakijan luottotiedot, jos työntekijä hakee paikkaa, jossa hän joutuu käsittelemään rahaa, tekemään merkittäviä taloudellisia päätöksiä tai työskentelemään yksityiskodeissa. (Kuluttajaliitto, n.d.)

2.3 Maksuhäiriömerkinnän poistuminen

Yleensä maksuhäiriömerkintä on voimassa vähintään kaksi vuotta siitä päivästä, jolloin velasta on annettu maksutuomio. Yksittäinen maksuhäiriömerkintä voi olla voimassa 2–4 vuotta. (Svea, n.d)

Luottotietolain muutoksen myötä maksuhäiriömerkinnät poistuvat kuukauden kuluessa siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon velan maksusta. Luottotietolain muutosta käsitellään tarkemmin luvussa neljä. Maksuhäiriömerkintä ei poistu automaattisesti, kun velka on maksettu, vaan velallisen on itse oltava aktiivinen. Velallinen voi pyytää merkinnän poistoa esittämällä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys velan maksusta. Jos velka on maksettu ulosoton kautta, on ulosottoon oltava yhteydessä maksuhäiriömerkinnän poistamiseksi. Velkojan ilmoittamasta maksuhäiriömerkinnästä ilmoitusvelvollisuus on velkojalla, eli velallisen ei tarvitse olla yhteydessä luottotietorekisterin ylläpitäjään. (Svea, n.d)

2.4 Hyvä perintätapa

Perintälaissa on kielletty käyttämästä velan perinnässä hyvän perintätavan vastaista tai muutoin velallisen kannalta sopimatonta menettelyä. Perinnän tulee olla asiallista ja velallisen yksityisyyttä kunnioittavaa. Hyvää perintätapaa koskevat säännökset koskevat kaikkea saatavien perintää, luoton tai velan perijästä riippumatta. Perinnässä tulee ottaa myös huomioon velallisen oikeudet ja asema sopimuksen heikompana osapuolena. (Niemi 2014, luku 8.3)

Perinnässä ei saa käyttää hyvän perintätavan vastaista tai muutoin velallisen kannalta sopimatonta menettelyä. Perinnässä on suhtauduttava vastuullisesti maksujärjestelyihin. Kuluttajan kannalta sopimattomasta tai hyvän tavan vastaisesta menettelystä säädetään lisäksi kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvussa ja luotonantajan velvollisuuksista kuluttajaa kohtaan maksuviivästystilanteissa kuluttajansuojalain 7 luvun 13 §:ssa. (Laki saatavien perinnästä 513/1999 §4)

Perinnässä ei saa:

- 1) antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja maksun laiminlyönnin seuraamuksista tai muista velallisen kannalta merkityksellisistä seikoista;
- 2) aiheuttaa velalliselle kohtuuttomia tai tarpeettomia kuluja taikka tarpeetonta haittaa;
- 3) vaarantaa velallisen yksityisyyden suojaa.

Vanhentunutta tai muusta syystä lakannutta saatavaa ei saa periä. (Laki saatavien perinnästä 513/1999 § 4)

Velallisella on pyynnöstä oikeus saada velkojalta maksutta ajantasainen tieto velkojensa kokonaismäärästä ja perusteista, erittely maksamattomista veloista ja niiden lyhennyksistä sekä selvitys velkapääomalle kertyneiden korkojen ja kulujen määräytymisestä. (Laki saatavien perinnästä 513/1999 §4)

Kuluttajaviraston laatimat ohjeet hyvästä perintätavasta on oleellinen osa perintää. Sen tavoitteena on varmistaa, että perintätoimistoilla ja muilla perijöillä on selkeät ohjeet ja säännöt toimia eettisesti ja reilusti velallisia kohtaan. Tämä ohjeisto on myös sisällytetty perintälakiin, mikä tarkoittaa sitä, että perinnässä on noudatettava hyvän perintätavan periaatteita. Tämä korostaa, että rehellinen ja oikeudenmukainen toiminta perinnässä on yhtä tärkeää kuin lainkirjainten noudattaminen. (Laki saatavien perinnästä 513/1999 4 §) Perintälain 4 §:ään on myös lisätty uusi 3 momentti, jonka mukaan vanhentunutta tai muusta syystä lakannutta saatavaa ei saa periä. Tämä perustuu siihen, että velallisen velvollisuus suorittaa velka loppuu, kun velka vanhentuu. (Niemi 2014, luku 8.3)

Niemen mukaan velalliselle ei saa aiheutua tarpeetonta haittaa, esimerkiksi siitä, että perintää tehdään häiritsevässä ajankohtana. Tällaista voi olla muun muassa puhelinperintä viikonloppuisin, iltaisin tai juhlapyhinä. Yksityisyyden kunnioittaminen tarkoittaa sitä, että perintätoiminnassa tulee välttää perinnän tulemistä sivullisten tietoon, esimerkiksi työnantajalle tai velallisen lähipiiriin kuuluville henkilöille. Hyvän perintätavan mukaista on myös perinnän aiheeton viivyttäminen tai pitkittäminen. Hyvän perintätavan vastainen menettely voi johtaa perintälain 13 §:n mukaan kuluttaja-asiamiehen määräämään kieltoon perintätoimien jatkamiseksi. (Niemi 2014, luku 8.3)

3 Luottotiedot

Luottotiedoilla viitataan tietoihin, jotka antavat kuvan henkilön tai yrityksen kyvystä selviytyä maksuvelvoitteistaan. Luottotietorekistereihin rekisteröidään luottotietoina tietoja rekisteröidyn aikaisemmista maksuhäiriöistä. Esimerkiksi luottotieto voi olla henkilön taloudellisesta menestyksestä tai sen maksutapakäyttäytymisestä kertova tieto. Näin ollen luottotietorekistereihin tallennettavat tiedot ovat useimmiten vain osa siitä tietoa-aineistosta, jota luotonantaja käyttää luottopäätöksiä ja muita luottoon liittyviä ratkaisuja tehdessään. Luottotietoja käytetään luottokelpoisuuden arvioimiseen monissa eri päätöksentekotilanteissa, esimerkiksi rahaluoton myöntämisessä sekä vuokrasopimusta tehtäessä. (Niemi 2014, luku 3.2)

3.1 Luottotietolaki

Luottotietolaki 527/2007 määrittelee säännökset luottotietojen keräämisestä, tuottamisesta, tallettamisesta, luovuttamisesta, käytöstä ja muusta käsittelystä. Lain soveltamisalaan kuuluvat luonnollisten henkilöiden ja yritysten luottotiedot. Lain tarkoituksena on taata luotettavien luottotietojen saatavuus, suojata yksityisyyttä ja oikeusturvaa sekä edistää hyvää luottotietotapaa. (Luottotietolaki 527/2007 § 1)

Keskeiset määritelmät lain sisällä ovat luottotiedot, jotka kuvaavat henkilön maksukykyä, maksuhalukkuutta tai muuta kykyä vastata taloudellisista sitoumuksista. Rekisteröity henkilö tai yritys, jonka luottotiedot on tallennettu luottotietorekisteriin sekä luottotietorekisteri, johon tallennetaan luottotietoja, kuten maksuhäiriömerkintöjä ja muita taloudelliseen tilanteeseen liittyviä tietoja. (Luottotietolaki 527/2007 §1)

Laki koskee myös henkilötietolakia, ellei siitä ole toisin säädetty. Lisäksi se määrittelee luottotietotoiminnan harjoittamisen ja luottotietorekisterin käsitteet. Laki soveltuu myös elinkeinonharjoittajan asiakasrekisteriin tallennettuihin tietoihin, joita käytetään luoton myöntämistä koskevissa päätöksissä. (Luottotietolaki 527/2007 § 1)

3.2 Hyvä luottotietotapa

Hyvä luottotietotapa velvoittaa kohtuullisuutta noudattavaan käyttäytymiseen, jota yhteiskunnassa yleisesti omaksuttu tapa vaatii. Sen hyvyttä tai menettelyn tahdittomuutta arvioidaan asiakkaan näkökulmasta objektiivisesti, eli mihin käsitykseen asiakas voi päätyä saamansa tiedon perusteella. (Niemi 2014, luku 3.5)

Luottotietolaki velvoittaa luottotietoja käsittelevien henkilöiden noudattamaan hyvää luottotietotapaa, johon kuuluu huolenpito siitä, että tietojen laadusta ja velallisen tiedonsaantioikeudesta huolehditaan. Osana hyvää luottotietotapaa voidaan pitää myös luottotietolaissa säädettyä yhdenvertaista kohtelua. Kaikkia kohdellaan samanarvoisesti, eikä ketään saa syrjiä riippumatta henkilöön liittyvien syiden perusteella. (Niemi 2014, luku 3.5)

Luottotietotoiminnan harjoittajan, luottotiedon käyttäjän ja luottotietoja muutoin käsittelevän on noudatettava toiminnassaan huolellisuutta sekä pidettävä huolta siitä, että:

- 1) luottotietojen laadusta, rekisteröityjen tiedonsaantioikeuksien toteutumisesta sekä tietojärjestelmien tietoturvallisuudesta ja käsittelyn valvonnasta huolehditaan asianmukaisesti
- 2) rekisteröityjen yksityisyyden suojaa ei rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta;
- 3) rekisteröityjen oikeutta tulla arvioiduksi oikeiden ja asianmukaisten tietojen perusteella ei vaaranneta. (Luottotietolaki 527/2007 § 2)

Hyvä luottotietotapa siis ohjaa eettiseen ja vastuulliseen toimintaan luottotietojen käsittelyssä. Se sisältää muun muassa huolellisuuden, tarkkuuden ja rehellisyyden periaatteet. Tämä tarkoittaa, että luottotietoja käsitellään vain laillisissa ja asianmukaisissa tarkoituksissa, ja niiden käsittelyssä noudatetaan yksityisyyden suojaa koskevia lakeja ja määräyksiä. Lisäksi hyvä luottotietotapa edellyttää, että luottotietoja käsitellään luottamuksellisesti ja että niiden käsittelyssä otetaan huomioon rekisteröityjen edut ja oikeudet. (Luottotietolaki 527/2007 § 2)

3.3 Positiivinen luottotietorekisteri

Positiivinen luottotietorekisteri avautui 1.4.202. Tämän avulla luotonantajat, kuten pankit, pystyvät hyödyntämään luottopäätöksissään positiivisen luottotietorekisterin tietoja. Henkilöiden hakiessa uutta lainaa, luotonantajat tarkistavat rekisteristä heidän lainatilanteensa ja pystyvät näin aiempaa paremmin arvioimaan henkilöiden maksukykyä. Rekisterin tavoitteena on ehkäistä ylivelkaantumista ja tuoda luotonantajille aiempaa enemmän ajantasaista tietoa luottopäätöksen tueksi. (Vero, 2024)

Yksityishenkilöille rekisteri tarjoaa näkymän omiin luottoihin, minkä pohjalta he voivat itse saada paremman kokonaiskuvan taloudelliseen tilanteeseensa. Rekisteriin on tallennettu muun muassa yksityishenkilöiden kuluttajaluotot, asunto- ja opintolainat sekä luottokorttien luottosaldot. Rekisterissä voi myös esimerkiksi käydä asettamassa itselleen vapaaehtoisen luottokiellon. (Vero, 2024)

Kuka tahansa ei kuitenkaan voi hyödyntää rekisterissä olevia tietoja. Laissa on määritelty tarkasti, kuka rekisterin tietoja saa hyödyntää ja mitä tietoja rekisteriin kerätään. Rekisterissä näkyvät henkilöille myönnetyt luotot sekä tiedot luottojen maksuviiveistä, mutta ei esimerkiksi luottokortilla tehty yksittäinen maksu, maksuhäiriömerkinnät tai mahdollinen ulosottotilanne. (Vero, 2024) Uuden luoton tiedot näkyvät yleensä kahden kalenteripäivän kuluttua, siitä, kun uudesta luotosta on tehty sopimus. (Vero, 2024) Positiivisesta luottotietorekisteristä voidaan luovuttaa ajantasaisia perustietoja luotonantajille, esimerkiksi henkilötunnus, luottojen lukumäärä yhteensä, viimeksi maksetun lyhennyksen yhteismäärä korkoineen ja kuluineen sekä viimeksi maksetun kuukausittaisen maksuerän yhteismäärä. (Laki positiivisesta luottotietorekisteristä 739/2022 § 4)

Taloushallintoliiton mukaan positiivisen luottotietorekisterin tavoitteena on torjua ihmisten ylivelkaantumista, parantaa luotonantajien kykyä arvioida luotonhakijan luottokelpoisuutta, helpottaa yksityishenkilöiden taloudenhallintaa. Tämän lisäksi positiivisen luottotietorekisterin on tarkoitus tarjota luotettavaa tietoa luottomarkkinoista ja helpottaa luottomarkkinoiden valvontaa. (Taloushallintoliitto, 2024) Kuvassa kaksi näkyy positiivisen luottotietorekisterin toimintaperiaate.

Kuva 2. Positiivisen luottotietorekisterin toimintaperiaate (Vero, 2024)

Positiivisen luottotietorekisterin toiminta perustuu siihen, että siellä näkyy henkilön luotot ja tulot. Luotonantajat, luottotietolaitokset, pankit ja perintätoimistot ilmoittavat luottotietorekisteriin tiedot myöntämistään luotoista. Kela ilmoittaa mahdollisten opintolainojen takaussaatavien tiedot. Tulorekisterin kautta saadaan tieto henkilön tulotiedoista. Henkilö voi tarkastella luottotietojaan rekisterin kautta ja pystyy asettamaan itselleen vapaaehtoisen luottokiellon. (Vero, 2024)

Henkilön hakiessa lainaa, luotonantajalla on velvollisuus tarkistaa luotonhakijan luottokelpoisuus. Luotonantaja pyytää tätä varten positiivisesta luottotietorekisteristä luottotietorekisteriotteen. Otteella on ajantasaiset tiedot rekisteriin ilmoitetuista luotonhakijan luotoista ja tuloista. Finanssivalvonnalla, Kilpailu- ja kuluttajavirastolla, Suomen Pankilla sekä Tilastokeskuksella on oikeus saada tietoa luottotietorekisteristä laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi. Luottotietoyhtiöt saavat tiedon luottokieltotiedoista sekä rekisterin toimintaa valvovat viranomaiset saavat valvontaan tarvittavat tiedot. (Vero, 2024)

4 Luottotietolain muutokset lakiin

Laki luottotietolain muuttamisesta 331/2022 on muutos, jolla kumotaan luottotietolain (527/2007) tietyt kohdat. Eduskunta hyväksyi muutoksen toukokuussa 2022 ja uusi laki vahvistettiin 13.05.2022. (Certum 2022) Muutoksen tavoitteena on taata luotettavien luottotietojen saatavuus, suojata yksityisyyttä ja henkilötietoja luottotietojen käsittelyssä, varmistaa oikeudenmukainen arviointi perustuen asianmukaisiin tietoihin sekä edistää hyvää luottotietojen käytäntöä. (Laki luottotietolain muuttamisesta 331/2022 § 2)

Ennen lakimuutosta maksuhäiriömerkintä on saattanut näkyä jopa 2-4 vuotta, vaikka velka olisi jo maksettu. Aikaisemmat lyhennys- ja pidennyssäännöt tulevat poistumaan, joiden aikana esimerkiksi uudet maksuhäiriömerkinnät pidensivät vanhojen merkintöjen säilytysaikaa. Uuden lain myötä, jokainen maksuhäiriömerkintä käsitellään omanaan, eikä sillä ole vaikutusta muihin merkintöihin. (Certum, 2022)

Lakimuutos astui voimaan 1.12.2022, jonka jälkeen luottotietorekisteristä poistetaan sellaiset maksuhäiriömerkinnät, joiden yhteydessä on ollut maksusta kertova lisämerkintä eli ”ref-merkintä” vähintään 30 päivän ajan. Merkinnän poistamiseksi, velallisen tulisi itse olla aktiivinen ja olla yhteydessä luottotietorekisteriin, kun haluaa velkansa maksaa. Merkinnän poisto vaatii maksutodistuksen missä tulee olla vähintään maksukuitti, jossa näkyy velallisen ja velkojan nimet, viitenumero, maksettu summa sekä päivämäärä, jolloin maksusuoritus on tehty. (Asiakastieto, 2022)

Muutos koskettaa myös maksuhäiriömerkintöjä, jotka ovat tulleet ennen lakimuutosta. Muutoksen jälkeen maksuhäiriömerkinnät poistuvat rekisteristä ilman erityisempiä toimia, jos maksutieto on ollut maksuhäiriömerkinnästä yli kuukauden. (Certum, 2022)

Jos henkilö ei maksa velkojaan, prosessi maksuhäiriömerkinnän suhteen ei muutu. Uudistuksessa muuttuu vain merkinnän poistumiseen kuuluva aika, kun velka on maksettu pois. (Superverkko, 2023)

4.1 Maksuhäiriömerkintöjen määrän muutos ennen ja jälkeen lakimuutoksen

Suomen Asiakastieto Oy:n tilastojen mukaan 366 600 suomalaisella yksityishenkilöllä ja 39 600 yrityksellä on luottotiedoissaan maksuhäiriömerkintä. Yksityishenkilöiden osalta se on pienempi kuin viime vuosikymmeneen. Muutoksen tullessa voimaan joulukuun alussa 2022, luottotietorekisteristä poistui 18 600 henkilöä. Muutos on lisännyt aktiivisuutta velallisissa, että miten tulisi toimia, jotta maksuhäiriömerkinnän saisi pois. Vaikka merkintöjen suhteen määrä on laskenut hyvin, ei tästä Asiakastiedon mukaan silti voi päätellä, että ylivelkaantuminen olisi vähentynyt. (Asiakastieto n.d)

Ylen vuonna 2022 kirjoittamassa artikkelissa kerrotaan, että maksuhäiriömerkintöjen säilytysajan lyhentämistä on kannatettu ja odotettu suunta on oikea. Suomen Asiakastiedon mukaan itsessään lakimuutoksen vaikutus on yksinään pieni, eikä hillitse ylivelkaantumista tulevaisuudessa. Artikkelissa oli myös pohdittu, että lainvalmistusaineistojen mukaan parhaan hyödyn muutoksesta saavat he, joilla merkinnät ovat liittyneen tilapäisiin talousvaikeuksiin. Velan muuttuessa maksuhäiriömerkinnäksi, on kuitenkin kyse jo vaikeammasta tilanteesta. Jos henkilölle on maksuhäiriömerkintöjä, niitä on keskimäärin 15. (Tänään poistuu rekisteristä yli 1,5 miljoonaa maksuhäiriömerkintää, 2022)

Suomen Asiakastiedon julkaisemassa artikkelissa kerrottiin uudesta tutkimuksesta, jonka tarkastelujakso oli ollut 1.12.2022 – 11.4.2023. Jakso oli lyhyt, mutta silti erot olivat olleet huomattavia. Kuvassa 3 näkyy muutos, kuinka suurella osalla kuluttajista rekisteröitiin uusia maksuhäiriömerkintöjä kyseisellä aikavälillä. Uudemman tutkimuksen mukaan lakimuutoksen myötä rekisteristä poistetuista henkilöistä noin 1000 on saaneet jo uusia maksuhäiriömerkintöjä. Tutkimus tukee vanhoja tietoja, joiden mukaan maksuhäiriömerkinnän poistuminen ei tarkoita sitä, että henkilön luottoriski laskisi keskimääräisesti samalle tasolle koko kansan kanssa. Lakimuutoksen myötä puhtaast luottotiedot saaneilla on 13-kertainen todennäköisyys saada uusi maksuhäiriömerkintä verrattuna kuluttajiin, joilla ei ole ollut aikaisemmin maksuhäiriömerkintöjä. (Asiakastieto, 2023)

Muutoksen myötä luottotietonsa puhtaiksi saaneet olivat olleet myös kiinnostuneita hakemaan uutta luottoa. Asiakastiedon kyselyn tehneistä 42 % oli hakenut uutta luottoa neljän kuukauden kuluessa. (Asiakastieto, 2023)

Suomen Asiakastiedon tutkimuksessa oli myös huomattu, että sähkölaskujen aiheuttamat maksuhäiriömerkinnät olivat kasvaneet 15 %. Vuonna 2022 sähkölaskujen aiheuttamia maksuhäiriömerkintöjä oli 5600 henkilöllä. Vuoden 2023 tammi-maaliskuussa oli yhteensä 1650 maksuhäiriömerkintää, joiden syynä oli maksamattomat sähkölaskut. Lisääntyneisiin maksuhäiriömerkintöihin sähkölaskujen osalta on myös varmasti vaikuttanut energian hinnan nousu viime vuosina. (Asiakastieto, 2023)

Kuva 3. Uuden maksuhäiriömerkinnän todennäköisyys (Asiakastieto, 2023)

Kaaviossa kuluttajat on jaettu kolmeen ryhmään sen mukaan, oliko heillä ollut aikaisempia maksuhäiriömerkintöjä. Ensimmäisessä pylväässä on kuluttajat, joilla on voimassa olevia maksuhäiriömerkintöjä. Heillä todennäköisyys uuteen maksuhäiriömerkintään 42,1 %. Seuraavassa pylväässä on kuluttajat, joiden maksuhäiriömerkintä on poistunut luottotietolain uudistuessa. Heillä todennäköisyys uudelle maksuhäiriömerkinnälle on 5,2 %. Viimeisessä pylväässä, jossa ovat muut maksuhäiriöttömät aikuiset, on heillä todennäköisyys uuteen maksuhäiriömerkintään 0,4 %.

4.2 Luottotietolain muutoksen haitat

Luottotietolain muutoksen myötä on keskusteltu paljon, kuinka maksuhäiriömerkinnän nopeampi poistuminen on hyvä asia velallisten kannalta. Varjopuolena siinä on esimerkiksi se, että kun velallinen saa maksuhäiriömerkinnän pois kuukauden poistumisajalla, on henkilöllä suuri riski saada heti uusi merkintä. Asiaa on myös julkisuudessa kritisoitu ja pohdittu olisiko merkinnän poistumisen ajanjakso olla pidempi, ennemminkin kolme tai kuusi kuukautta velan maksusta. Tämä johtuu siitä, että riski uudesta maksuhäiriöstä on suurin heti merkinnän poistumisen jälkeen. (Summarum, n.d)

Maksamalla velkansa pois, saa henkilö mahdollisuuden hakea uutta velkaa. Esimerkiksi lainanantajan on vaikea arvioida velallisen maksukykyä. Tilannetta voi hankaloittaa myös, jos uuden velan summa on paljon suurempi kuin aiemmin, ja pian henkilöllä on uusi maksuhäiriömerkintä, jonka kanssa on selviydyttävä. (Summarum, n.d) Yhdessä yössä viimeisen merkinnän poistuessa, henkilön luottokelpoisuudessa ei oikeasti tapahdu suurta muutosta. (Asiakastieto, 2018)

Netvisorin mukaan luottotietolain muutos helpotti yksityishenkilöiden arkea ja heidän on helpompaa tulevaisuudessa hakea uutta luottoa, kun vanhat velan on maksettu. Tämä puolestaan tuo vaikeutta luotonmyöntäjille ja nostaa heidän luotonantoriskiänsä. Maksuhäiriömerkinnöistä ei ole merkintää pidemmältä ajalta ja viime vuosien vaikeat taloustilanteet voivat muuttaa velallisen tilannetta yllättävänkin nopeasti. Luotonmyöntäjät eivät välttämättä saa realistista tietoa luotonhakijan maksukyvyistä. Velanhakija ei välttämättä osaa hahmottaa omaa taloudellista tilannetta ja näin ollen voi joutua suurempiin velkoihin, mitä hänellä aikaisemmin on ollut. (Netvisor, 2022)

4.3 Luottotietolain muutoksen hyödyt

Lakimuutoksen tärkeimpänä tavoitteena ja hyötynä on ollut kannustaa velallisia maksamaan heidän velkansa pois sekä torjua ylivelkaantumista. Erityisesti muutoksesta hyötывät he, joilla maksuhäiriömerkintä on syntynyt yksittäisestä merkinnästä tai hetkellisestä huonosta taloustilanteesta. Henkilön ei tarvitse kärsiä useampaa vuotta sen takia, että hänellä on ollut hetkellisesti taloudellisesti vaikeaa. (Taloushallinto, 2022)

Uuden lakimuutoksen astuessa voimaan, muutos poisti välittömästi maksuhäiriömerkinnän yli 18 000 suomalaiselta. Lakimuutos on kannustanut velallisia maksamaan velkansa pois ja tämän seurauksena helpottanut heidän tulevaisuuttaan. (Summarum, 2022) Kun henkilö on saanut maksuhäiriömerkinnät pois, on jatkossa helpompaa saada esimerkiksi matkapuhelinliittymiä, vapaaehtoisia vakuutuksia, vuokrasopimuksia asunnoista sekä mahdollisesti luottokortti. (Kuluttajaliitto, n.d.)

5 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksessa on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää.

Tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsaus tuottaa mielikuvan tutkimusten ja kirjallisuuden pintapuolisesta silmäilystä ja luetun keskeisten asioiden kokoamisesta raportiksi. Kirjallisuuskatsauksessa tutkimus toteutetaan olemassa olevan tiedon arvioimiseksi, tunnistamiseksi, tulkitsemiseksi sekä yhdistämiseksi. Tämän avulla on tarkoitus tiivistää olemassa oleva ja olennainen tieto ja tehdä keskeiset johtopäätökset tutkimuskysymyksiin. Kirjallisuuskatsaus antaa mahdollisuuden monimuotoiseen näkemykseen aiheesta, joka sisältää erilaisia näkökulmia ja tulkintoja. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten luottotietolain muutos on vaikuttanut yksityishenkilöihin ja minkälaisia vaikutuksia sillä oikeasti on ollut. (Vilka, 2021, luku 1)

Tutkimuksen tekemisessä on hyödynnetty myös omaa havainnointia, mikä on tullut vakuutusyhtiössä perintäpalvelussa työskentelyn kautta. Työssä tulee päivittäin maksuhäiriömerkintöihin liittyen kyselyitä ja viestejä, sekä työn kautta tulleissa koulutuksissa on ollut paljon tietoa asiaan liittyen. Myös kollegoilta saatu tieto sekä osaaminen on hyödyntänyt tutkimuksen toteutusta.

Tutkimus aloitettiin tutustumalla eri lähteisiin ja löytämään luotettavat ja laadukkaat lähteet, joihin koko työ perustuu. Koska aiheena oli lakimuutos ja sen vaikutukset, oli teorian löytäminen melko helppoa luotettavista lähteistä, koska kyseessä on laki. Aiheesta on etsitty useista eri lähteistä ja havainnointia tietoa eri näkökulmista. Perusteellisen pohjatyon jälkeen lähdettiin kirjoittamaan opinnäytetyötä luotettavimpien lähteiden perusteella, josta muodostui johdonmukainen kokonaisuus. Tämän jälkeen kirjoitettiin tutkimuksen tulokset saatujen lähteiden pohjalta. Lopuksi kirjoitettiin oma pohdintaa sekä johtopäätöksiä kerätystä teoriasta.

6 Tutkimuksen tulokset

Teoriaosuuden pohjalta voidaan todeta, että maksuhäiriömerkintä tarkoittaa merkintää, joka syntyy, kun henkilö ei ole hoitanut velkojaan muistutuksista ja kehotuksista huolimatta. Merkintä ei synny automaattisesti siitä, että lasku on jäänyt maksamatta tai lasku on siirtynyt perintätoimistoon, vaan se vaatii käräjäoikeuden tuomion tai siirtymisen ulosottoon. Maksuhäiriömerkintä voi muodostua kolmella eri tavalla: velkoja hakee käräjäoikeudesta maksutuomion, ulosotto ilmoittaa merkinnästä tai suoraan kulutusluotosta, josta ei tarvitse erikseen hakea käräjäoikeuden tuomiota.

Maksuhäiriömerkinnästä kirjataan merkintä luottotietorekisteriin, joka vaikeuttaa henkilön tulevaisuutta. Esimerkiksi lainojen saanti vaikeutuu, vuokra-asunnon saaminen voi hankaloitua, ei ole mahdollisuutta luottokorttiin eikä palveluita pysty ostamaan osamaksulla. Tämä voi vaikeuttaa myös vapaaehtoisten vakuutusten saamista. Myös puhelinliittymät voivat vaatii ennakkomaksuja tai vakuuksia.

Maksuhäiriömerkintöjen määrä yksityishenkilöiden osalta on ollut pienempi kuin viime vuosikymmeneen. Suomen Asiakastiedon mukaan 366 600 suomalaisella yksityishenkilöllä ja 39 600 yrityksellä on maksuhäiriömerkintä heidän luottotiedoissaan. Lakimuutoksen voimaan astuessa luottorekisteristä poistui 18 600 henkilöltä merkinnät. Merkinnät ovat vähentyneet hyvässä suhteessa ja lakimuutos on lisääntynyt kyselyitä siitä, miten tulisi toimia, että maksuhäiriömerkinnän saisi pois.

Perehdyttyä lakimuutoksen vaikutuksiin ja eri lähteistä löydettyihin tietopohjiin, pystyi havaitsemaan, että lakimuutoksesta on eriäviä mielipiteitä. Lakimuutoksen tavoitteena on kannustaa velallisia maksamaan velkansa pois sekä torjua ylivelkaantumista. Lakimuutoksen astuttua voimaan maksuhäiriömerkintöjä poistui yli 18 000 henkilöltä, mutta myöhemmin huomattiin, että rekisteristä poistetuista henkilöistä noin 1000 oli saanut jo merkinnän takaisin. Uuden maksuhäiriömerkinnän saaminen on siis huomattavasti todennäköisempää heille, joilla on jo aikaisemmin merkintöjä ollut. Suomen Asiakastiedon tietojen perusteella ei kuitenkaan voida todeta, että lakimuutos olisi vähentänyt velkaantumista. Itsessään lakimuutoksen vaikutuksen osuus on tällä hetkellä pieni tulevaisuuden ylivelkaantumiseen.

Jos taloudellinen tilanne on ollut hetkellisesti huono eikä veloistaan ole selvinnyt, on tämän takia saattanut syntyä maksuhäiriömerkintä. Kuitenkin useamman vuoden maksuhäiriömerkintä on pitkä rangaistus siitä, jos taloudellinen tilanne on hetkellisesti saattanut horjua. Tällaisissa tilanteissa lakimuutos on ollut hyödyllinen, ja tämä on varmasti helpottanut monen velallisen arkea. Lakimuutos on motivoinut maksamaan velan pois, koska maksuhäiriömerkinnän poistumisaika on huomattavasti lyhyempi kuin aikaisemmin. Näin henkilö saa puhtaat luottotiedot ja uusia mahdollisuuksia esimerkiksi lainojen suhteen. Hetkellinen huono taloudellinen tilanne ei kuitenkaan kerro todenmukaista kuvaa henkilön taloudenhallinnasta tai etteikö hänelle voisi myöntää esimerkiksi lainaa moneen vuoteen vain sen takia, että yksittäisestä laskusta on päässyt muodostumaan henkilölle maksuhäiriömerkintä.

Henkilöt, joilla maksuhäiriömerkintöjä on kertynyt useita ja pitkällä aikavälillä, on maksaminen huomattavasti haastavampaa. Usein tällaisissa tilanteissa on jokin suurempi muutos taustalla, esimerkiksi työttömyys tai pikavippien hakeminen, jota kautta henkilö on joutunut velkakierteeseen. Pahimmillaan, näissä tilanteissa on otettu uusia velkoja vanhojen maksamiseksi ja äkkiä velallinen on suuressa velkakierteessä. Näissä tilanteissa velkojan takaisinmaksaminen on vaikeaa ja todennäköisesti he eivät hyödy lakimuutoksesta samalla tavalla, kuin he, joilla on ollut yksittäinen maksuhäiriömerkintä. Lakimuutoksesta hyötyvät siis erityisesti he, joilla merkintä on yksittäinen ja tullut hetkellisestä huonosta taloudellisesta tilanteesta.

Positiivinen luottorekisteri on antanut myös uudenlaista luotettavuutta henkilöiden luottotietojen arvioimiseen. Arviot eivät pohjautu enää pelkästään maksuhäiriömerkintöihin, vaan katsotaan henkilön taloutta kokonaisuudessa. Tämä vaikuttaa henkilön maksukykyyn sekä luotettavuuteen. Näin ollen luotonantajat saavat laajemmin tietoa henkilöiden taloudellisesta tilanteesta. Velallisen on myös helpompi hallita talouttaan positiivisen luottotietorekisterin kautta ja saada kokonaiskuva taloudellisesta tilanteesta.

Suomen Asiakastiedon julkaiseman artikkelin perusteella lakimuutoksen myötä puhtaat luottotiedot saaneella henkilöllä on 13-kertainen todennäköisyys uuteen maksuhäiriömerkintään. Tämä kertoo myös siitä, että lakimuutoksen vaikutukset eivät ole olleet pelkästään positiivisia, niin kuin on toivottu. Tämän myötä velallinen voi myös maksaa velkansa pois ja ottaa uuden isomman velan, joka vain pahentaa tilannetta. Kun merkintä poistuu niin nopealla aikataululla lakimuutoksen myötä, ei luotonantajilla ole lainanhakijan maksukyvyystä eikä taloudellisesta tilanteesta realistista kuvaa. Tämä voi johtaa juuri veloista eroon päässeän henkilön vielä pahempaan velkakierteeseen. Veloista kärsivän henkilön voi olla vaikea hahmottaa omaa taloudellista tilannettaan, ja maksuhäiriömerkinnän nopeampi poistuminen voi jopa pahentaa tilannetta.

7 Johtopäätökset

Tässä opinnäytetyössä oli tavoitteena selvittää miten luottotietolain muutokset ovat vaikuttaneet yksityishenkilöihin, miten maksuhäiriömerkintöjen määrän kehitys on muuttunut ennen ja jälkeen lakimuutoksen sekä mitä maksuhäiriömerkintä tarkoittaa. Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena, jossa käytettiin hyödyksi jo olemassa olevia tutkimuksia, tilastoja ja teoriaa. Aiheesta löytyi useita hyviä ja luotettavia lähteitä ja näiden pohjalta pystyin toteuttamaan opinnäytetyöni.

Aihe oli hyvin ajankohtainen tämän hetken maailman epävarmojen tilanteiden vuoksi. Henkilöillä on ollut vielä aikaista vaikeampaa pärjätä taloudellisesta. Myös lakimuutoksesta oli kerennyt kulumaan reilu vuosi, joten aiheesta löytyi tietoa lakimuutoksen jälkeen ja millaisia vaikutuksia sillä on ollut. Aiheena lakimuutos oli mielestäni mielenkiintoinen ja sain tästä myös paljon hyödyllistä tietoa, mitä pystyn hyödyntämään tulevaisuudessa työssäni. Opinnäytetyön aiheesta itselläni ei ollut juurikaan mitään aikaisempaa tietoa ja näin ollen aiheeseen tutustuminen vaati perehtymistä, mutta tämä oli kuitenkin mielenkiintoista ja opettavaa.

Tässä luvussa käsitellään, mitä tulosten pohjalta voidaan päätellä ja millaisiin johtopäätöksiin päädyttiin. Tuloksien pohjalta voidaan todeta, että lakimuutoksella on ollut positiivisia sekä negatiivisia vaikutuksia. Tämänhetkisen taloudellisten vaikeiden tilanteiden vuoksi arvelen, että lakimuutos on kuitenkin hyödyllinen. Monella taloudellinen tilanne on varmasti ollut viimeisten vuosien aikana vaikea ja tulee varmasti vielä jonkin aikaa olemaan, ennen kun talous lähtee nousemaan. Vaikeiden taloustilanteiden vuoksi on saattanut jäädä laskuja maksumatta ja tulla maksuhäiriömerkintöjä. Näissä tilanteissa mielestäni lakimuutos on hyödyllinen ja kannustaa maksamaan yksittäiset maksuhäiriömerkinnät, joita on syntynyt. Näin henkilöt pystyvät jatkamaan elämää normaalisti, eivätkä joudu montaa vuotta kärsimään siitä, että on taloudellisesti ollut vaikeaa.

Negatiivisina vaikutuksina lakimuutoksessa näen sen, että henkilöt, joilla on maksumerkintöjä kertynyt, voivat hyödyntää lakimuutosta epäasianmukaisesti. Jos taloudellinen tilanne on ollut todella huono, eikä henkilöllä ole realistista kuvaa omasta taloudesta, voi hän maksaa vanhat velkansa pois ja hakea kuukauden kuluttua uusia suurempia lainoja sekä ajautua vain entistä heikompaan tilanteeseen taloudellisesta. Myös tieto siitä, että maksuhäiriömerkinnän saa pois kuukauden kuluttua sen maksamisesta, voi saada toiset ajattelemaan, että sillä ei ole merkitystä, vaikka merkintä syntyisi, koska sen saa kuukaudessa pois maksamalla. Mielestäni merkinnän poistuminen kuukaudessa on lyhyt aika ja tämä voi antaa todella harhaanjohtavaa tietoa esimerkiksi luotonmyöntäjille.

Summarumin artikkelissa oli pohdintaa, että maksuhäiriömerkinnän poistumisaika voisi olla hieman pidempi, esimerkiksi kolme tai kuusi kuukautta. Tämä olisi mielestäni hyvä muutos. Kuukausi on todella lyhyt aika merkinnän poistumiselle ja riski uudesta maksuhäiriöstä on huomattava heti merkinnän poistumisen jälkeen. Kuitenkin kolmen kuukauden poistumisaika mielestäni kannustaisi maksamaan velkoja pois, eikä uuden maksuhäiriömerkinnän riski olisi välttämättä niin suuri.

Tutkimuksen pohjalta voidaan päätellä, että lakimuutos on ollut positiivinen ainakin toistaiseksi. Loppujen lopuksi muutokset eivät välttämättä ole ollut yhtä suuret, kuin on odotettu. Lakimuutos ei välttämättä itsessään vähennä ylivelkaantumista tai vaikuta siihen merkittävästi. Myöskään lakimuutoksen vaikutus ei paranna henkilöiden luotonsaantia, joilla talous on ollut pitkään huono ja veloista selviäminen on hankalaa. Lakimuutos on silti mielestäni positiivinen ja kannustava muutos velallisia kohtaan.

8 Pohdinta

Opinnäytetyön aihe löytyi pitkän pohdinnan jälkeen työstäni. Työn aloitin maaliskuussa 2024, niin kuin opinnäytetyön kirjoittamisenkin. Opinnäytetyön aloittaminen venyi hieman siitä, miten olin suunnitellut työni aloittaa. Työn aloittaminen vaati oman opettelunsa ja perehtymisen, eikä täysipäiväisen työskentelyn ohella ollut ylimääräisiä resursseja opinnäytetyön suhteen. Aikataulullisista syistä en lähtenyt toteuttamaan haastatteluja aiheeseen liittyen. Haastatteluilla olisin varmasti saanut hyviä näkökulmia kollegoiltani, joista osa on työskennellyt pitkään perinnän parissa. Tässä tapauksessa opinnäytetyölle olisi saattanut tulla työpaikastani toimeksiantaja ja opinnäytetyön näkökulma olisi hieman muuttunut. Olin kuitenkin tyytyväinen opinnäytetyöhöni sellaisena, kun sen toteutin ja sain opinnäytetyön valmiiksi kevään aikana. Ajankäytön suunnittelu ja aikatauluttaminen helpottivat omaa työskentelyä ja työn edistymistä oli helpompi seurata.

Opinnäytetyön teoriaosuuden alussa kerrottiin siitä, mikä maksuhäiriömerkintä on ja miten maksuhäiriömerkintä syntyy sekä millaisia vaikutuksista sillä on. Opinnäytetyön aihe pohjautui lakimuutokseen, missä oli kyse maksuhäiriömerkinnästä ja sen säilyvyysajasta, joten perusteellinen teoriaosuus oli todella tärkeä osa työtä. Teoria osuuden kirjoittaminen tuntuinen helpolta ja luotettavia lähteitä löytyi paljon. Opinnäytetyön pohjautui kuitenkin pitkälti lakiin ja tämä tuotti välillä vaikeuksia kirjoittaa lakitekstejä omin sanoin. Kirjalähteiden löytäminen oli myös toisinaan hankalaa, koska lait muuttuvat koko aika, joten näistä ajantasaisen kirjallisuuden löytäminen oli vaikeaa. Mielestäni opinnäytetyölle löytyi luotettavia lähteitä, joista työlle sai hyvän pohjan. Aiheesta saatu tieto työn kautta helpotti ymmärtämään aihetta sekä aiheeseen perehtyminen lisäsi myös tietämystä omassa työssä. Työssä hyödynnetyt kuvat auttavat lukijaa hahmottamaan ja selkeyttämään merkintöjen syntymistä ja etenemistä. Tutkimuskysymyksille saatiin vastaukset.

Tämän jälkeen opinnäytetyössä käytiin läpi luottotietolakia ja lakimuutosta sekä sen vaikutuksia. Teoriaosuudessa oli myös lainauksia laeista, koska työn aihe oli lakimuutos ja aiheeseen liittyen on paljon määräyksiä laissa. Kattavan teoriaosuuden jälkeen kirjoitettiin tuloksia siitä, millaisia havaintoja lakimuutoksesta oli tehty. Tuloksissa käytiin läpi lakimuutoksen vaikutuksia, miten muutos on vaikuttanut maksuhäiriöiden määrään sekä niiden muodostumiseen uudelleen. Kokonaisuudessaan olin kuitenkin tyytyväinen siihen, millainen opinnäytetyöstä muodostui suunnitellussa aikataulussa. Ajankäytön hallintaan olisi voisi kiinnittää enemmän huomiota ja suunnitella työn rakennetta alussa paremmin.

Jatkotutkimuksena lakimuutoksesta voisi toteuttaa esimerkiksi lainanmyöntäjien näkökulmasta, että miten tämä on vaikuttanut heidän työskentelyynsä. Yritysten näkökulmasta tutkiminen voisi olla mielenkiintoinen ja tuoda uusia näkökulmia muutokseen liittyen. Myös samanlainen tutkimus minkä itse toteutin, voisi olla mielenkiintoinen vielä pidemmällä aikavälillä. Näin saataisiin pidemmän aikavälin muutoksista tietoja ja minkälaisia vaikutuksia positiivisella luottotietorekisterillä on ollut.

Lähteet

Asiakastieto. (2023). Asiakastiedon tutkimus: Tuhat joulukuussa rekisteristä poistettua henkilöä on jo saanut uusia maksuhäiriömerkintöjä

<https://www.asiakastieto.fi/omatieto/fi/artikkelit/20230414082000>

Asiakastieto. (2023). Lakimuutos vähensi maksuhäiriöisten henkilöiden määrää, mutta Asiakastieto ennakoi ylivelkaantumisen jatkuvan

<https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/lakimuutos-vahensi-maksuhairioisten-henkiloiden-maaraa-mutta-asiakastieto-ennakoi-ylivelkaantumisen-jatkuvan.html>

Asiakastieto. (2018). Mitä eroa on maksuhäiriöllä: yksi on vakavampi kuin toinen

<https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/mita-eroa-on-maksuhairiolla-yksi-on-vakavampi-kuin-toinen.html>

Certum. (2022). Luottotietolain maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikaa koskeva muutos tulee voimaan 1.12.2022 alkaen

<https://certum.fi/luottotietolain-maksuhairiomerkin-tojen-sailytysaikaa-koskeva-muutos-tulee-voimaan-1-12-2022-alkaen/>

Finlex. Laki luottotietolain muuttamisesta 331/2022

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220331>

Finlex. Laki positiivisesta luottotietorekisteristä 739/2022

<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220739#Lidm46111191448688>

Finlex. Laki saatavien perinnästä 513/1999

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990513>

KKV. (n.d). Maksuhäiriömerkintä. Kilpailu- ja kuluttajavirasto.

<https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/perinta-ja-maksujarjestelyt/maksuhairiomerkin-ta/>

Kuluttajaliitto. (n.d). Maksuhäiriömerkinnän vaikutukset

<https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/maksuhairiomerkin-nan-vaikutukset/>

Netvisor. (2022). Miten yritysten tulisi varautua luottotietolain muutokseen?

<https://netvisor.fi/blog/miten-yritysten-tulisi-varautua-luottotietolain-muutokseen/>

Niemi, Marja-Leena 2014. *Luotto-oikeus: luottotyytit, perintäprosessit ja takaisinsaanti*. E-kirja. Helsinki: Talentum.

Summarum. (n.d). Uusi luottotietolaki 2022

<https://www.summarum.fi/velka-ja-talousopas/uusi-luottotietolaki-2022/>

Superverkko. (2023). Luottotietolain uudistus – mikä ja miksi?

<https://www.superverkko.fi/wp/2023/02/03/luottotietolain-uudistus-mika-ja-miksi/>

Svea. (n.d). Maksuhäiriömerkintä.

<https://www.svea.com/fi-fi/kuluttajat/perinta/maksuhairiomerkinta>

Takuusäätiö. (n.d). Millon maksuhäiriömerkintä tulee?

<https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/maksuhairiomerkinta/milloin-maksuhairiomerkinta-tulee/>

Taloushallintoliitto. (2024). Positiivinen luottorekisteri käynnistyy 1. huhtikuuta 22.2.2024

<https://taloushallintoliitto.fi/positiivinen-luottorekisteri-kaynnistyy-1-huhtikuuta/>

Talous- ja velkaneuvonta. (2020). Maksuhäiriömerkintä. Oikeus.fi

<https://oikeus.fi/talousjavelkaneuvonta/fi/index/laskutmyohassa/maksuhairiomerkinta.html>

Ulosottolaitos. (2022). Varattomuus ja maksuhäiriömerkinnät.

<https://ulosottolaitos.fi/fi/index/tietoaulosotosta/tietoavelalliselle/varattomuusjamaksuhairiomerkinna.html>

Vero. (2024). Positiivinen luottotietorekisteri on avautunut – luotonantajat aloittavat rekisterin hyödyntämisen luottopäätöksissä. Positiivinen luottotietorekisteri

<https://www.vero.fi/positiivinenluottotietorekisteri/tietoa-rekisterista/uutishuone/Uutiset/positiivinen-luottotietorekisteri-on-avautunut---luotonantajat-aloittavat-rekisterin-hy%C3%B6dynt%C3%A4misen-luottop%C3%A4%C3%A4t%C3%B6ksiss%C3%A4/>

Vero. (2024) Rekisteri ehkäisee kotitalouksien ylivelkaantumista. Positiivinen luottotietorekisteri
<https://www.vero.fi/positiivinenluottotietorekisteri/tietoa-rekisterista/>

Vero. (2024) Tietoa luottotietorekisteristä yksityishenkilöille. Positiivinen luottotietorekisteri
<https://www.vero.fi/positiivinenluottotietorekisteri/tietoa-rekisterista/uutishuone/Uutiset/positiivinen-luottotietorekisteri-on-avautunut---luotonantajat-aloittavat-rekisterin-hy%C3%B6dynt%C3%A4misen-luottop%C3%A4%C3%A4t%C3%B6ksiss%C3%A4/>

Vilkka, Hanna 2021. *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina*. E-kirja. Helsinki: Art House.

Yle. (2022b). Tänäpä poistuu rekisteristä yli 1,5 miljoonaa maksuhäiriömerkintää. Yle-artikkeli. Verkojulkaisu. <https://yle.fi/a/74-20006793>

Liite 1. Aineistohallintasuunnitelma

1. Tutkimusaineiston tallennus ja säilytys

Opinnäytetyössä käytettiin tutkimusaineistona kirjallisuutta, lakitekstejä sekä aikaisempia tutkimuksia. Opinnäytetyössä hyödynnettyä tietoa ei siis tarvinnut tallentaa mihinkään erikseen, vaan pystyin hyödyntämään näitä suoraan kirjoista sekä eri verkkosivuilta.

2. Henkilötietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittely

Opinnäytetyössä ei käsitelty henkilötietoja, eikä arkaluonteisia tietoja.

3. Opinnäytetyöaineiston omistajuus

Opinnäytetyöllä ei ollut toimeksiantajaa, joten opinnäytetyön omistajuus on työn tekijällä.

4. Opinnäytetyöaineiston jatkokäyttö työn valmistumisen jälkeen

Tutkimusaineistoa ei jatkokäytetä. Opinnäytetyön aineistoa säilytetään tietoturvallisesti vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivästä, jotta opinnäytetyön tulokset voidaan tarvittaessa varmistaa ja hävittää tämän jälkeen aineiston tietoturvallisesti.